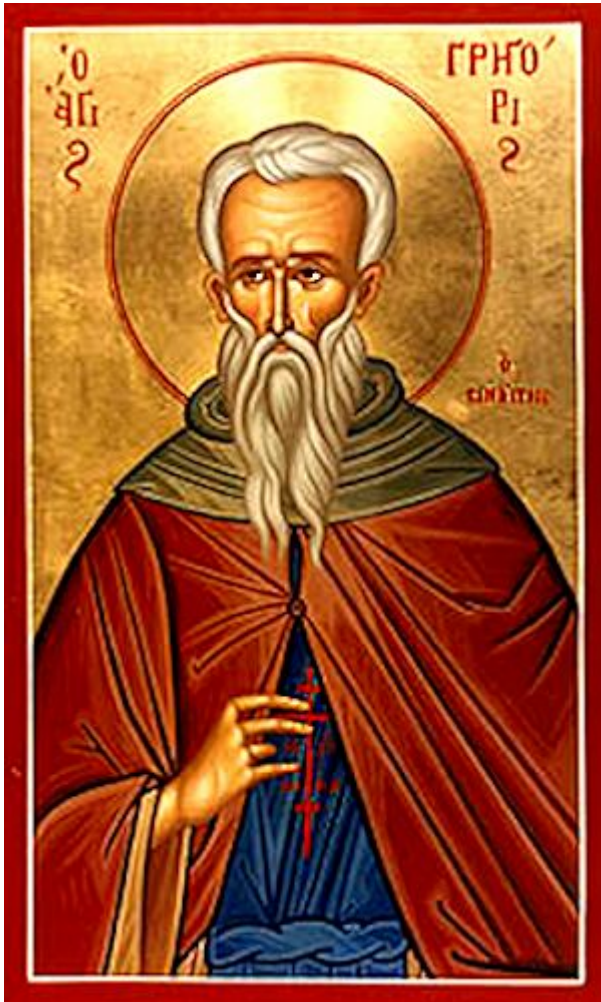

Ένας Βαθύς Μυσταγωγός. Γρηγόριος ο Σιναΐτης- Φώτης Κόντογλου

/ [Γενικά](#)

(από το *Ασάλευτο Θεμέλιο*, Ακρίτας 1996)

Στο Άγιον Όρος είναι ένα μοναστήρι που το λένε του Γρηγορίου, απάνω στην ακρογιαλιά που κοιτάζει κατά τον γαρμπή (νοτιοδυτικά). Είναι χτισμένο σ' ένα μεγάλο βράχο που βγαίνει μεσ' από τη θάλασσα, εμορφοχτισμένο κι αγιασμένο κάστρο που έχει μέσα στρατιώτες του Χριστού. Οι περισσότεροι πατέρες είναι Μοραΐτες, και διατηρούνε το μοναστήρι τους με πολλή τάξη, φιλόξενοι στο

έπακρον. Ο προσκυνητής μαγεύεται από την έμορφη τοποθεσία. Από τη μια μεριά βλέπει το πέλαγο με τα βουερά κύματά του που έρχονται και χτυπάνε στα ριζιμιά του βράχου, κάτω από τα πόδια του. Από την άλλη μεριά βλέπει βουνά έμορφα και δασωμένα που κατεβαίνουν από τη μεγάλη κορφή του Άθωνα. Μέσα σε μία βαθειά χαράδρα, που τη λένε Χρέντελι, ακούγονται νερά δροσερά που γαργαρίζουνε κρυμμένα από τα κρεμαστά δέντρα όπου είναι φυτρωμένα στις πλαγιές της. Το μοναστήρι είναι αφιερωμένο στον άγιο Νικόλαο. Πρωτοχτίσθηκε παλαιά, πλην το σημερινό καθολικό (η μεγάλη εκκλησία) είναι καινούργιο χτισμένο στα 1770 από τον Ιωακείμ τον Ακαρνάνα. Οι τοίχοι είναι ιστορημένοι με ζωγραφική κανωμένη από ευλαβείς αγιογράφους, και με όλο που δεν είναι παλαιά, έχει τη γλυκειά ευωδία της Ορθοδοξίας. Δεν είναι αγιογραφημένη μοναχά η εκκλησία (το καθολικόν) αλλά κι ο νάρθηκας κι η λιτή. Σώζεται η επιγραφή που λέγει: «Ιστορήθη ο παρών θείος και ιερώτατος ναός της θείας και ιεράς μονής του Γρηγορίου δια συνδρομής του πανοσιωτάτου αρχιμανδρίτου κυρ παπά Γαβριήλ. Ιστορήθη δια χειρών των ευτελεστάτων ζωγράφων Γαβριήλ ιερομονάχου και Γρηγορίου εκ πόλεως Καστορίας. Εν έτει 1779 Οκτωβρίου 16». Σ αυτό το μοναστήρι υπάρχουνε και κάμποσα παλαιά εικονίσματα σε ξύλο, που τα φυλάγουνε και τα διατηρούνε με μεγάλη προσοχή οι πατέρες, καθώς κι άγια λείψανα, βιβλία, κι άλλα κειμήλια. Στη λιτή της εκκλησίας είναι ζωγραφισμένοι οι δυό κτίτορες της Μονής, δεξιά ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης κι άριστερα Ιωακείμ ο Ακαρνάν, βαστώντας το ομοίωμα της μονής. Ο Ιωακείμ είναι ο δεύτερος κτίτορας, γιατί το μοναστήρι κάηκε στα 1761 και το ξανάχτισε στα 1770. Ο πρώτος κτίτορας είναι ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης. Ένας τέτοιος άγιος, και όμως δεν θα τον ξέρη κανένας από όσους θα διαβάσουνε τούτα που γράφω κι άς είναι μία από τις πιο βαθιές ψυχές που φανήκανε στη Χριστιανωσύνη. Το πνεύμα που βυθίσθηκε σε μεγάλα μυστήρια. Είναι ένας από τους μυστικούς πατέρες που τους λένε «νηπτικούς», από το «νήφω» που θα πη να έχει κανένας κατακάθαρον λογισμό και καθαρή καρδιά, «καρδιάν νήφουσαν», ώστε να νοιώθη κάποια πνευματικά πράγματα που δεν τα νοιώθουνε οι άλλοι άνθρωποι. Η παράδοση των «νηπτικών» είναι πολύ αρχαία. Ο προφήτης Ηλίας, που έζησε 900 χρόνια προ Χριστού, γνώριζε την «καρδιακή» η «νοερά» προσευχή. Για να παρακαλέση το Θεό να βρέξη ύστερα από τριάμισι χρόνια ξηρασία, κάθισε χάμω κι έβαλε το κεφάλι του ανάμεσα στα γόνατά του, ώστε να ακουμπά το πηγούνι του στην καρδιά του, όπως γράφει ο άγιος Γρηγόριος πως γίνεται η καρδιακή προσευχή, και πριν απ αυτόν ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος. Τις μυστικές θεωρίες τις κρατούσανε κρυφές όποιοι τις ξέρανε και τις διδάσκανε μοναχά σε μαθητάδες που είχανε μεγάλη καθαρότητα, τέλεια αποταγή από τον κόσμο κι αγιότητα βίου, γιατί, κατά το λόγο που λέγει ο άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, «ου πας ιερός». Τέτοιοι «νηπτικοί» σταθήκανε πολλοί από τους αρχαίους ασκητάδες της Αιγύπτου, της Παλαιστίνης και της Μ. Ασίας, Αρσένιος ο

μέγας, Ευάγριος, Διάδοχος, Μακάριος, Ιωάννης της Κλίμακος, Ισαάκ ο Σύρος, Αντίοχος ο Πάντεκτος, Μάρκος, Ησαΐας, καθώς και άλλοι υστερώτερα: Μάξιμος ο Ομολογητής, Γερμανός Κωνσταντινουπόλεως, Γρηγόριος Παλαμάς, Νεόφυτος ο Κύπριος, Συμεών ο Νέος Θεολόγος, ο μαθητής του Νικήτας Στηθάτος, Ησύχιος, Φιλόθεος Σιναΐτης. Επί αιώνες ζούσανε οι «νηπτικοί» χωρίς να φανερώνωνται στον κόσμο και θαρρεί κανείς πως είχε χαθή αυτή η παράδοση. Αλλά στα 1000 μ.Χ. φανερώθηκε ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος από τη Μαύρη Θάλασσα, που έφταξε σε μέγα ύψος, και τόση χάρη του δόθηκε, ώστε να μιλά για τα άφραστα μυστήρια σαν να τάβλεπε με τα σωματικά μάτια του. Αυτός ο άγιος πρωτόγραψε για τη «νοερά προσευχή» και με τι τρόπο γίνεται πρακτικά. Ύστερα από τρακόσια χρόνια, στα 1330, φανερώθηκε ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης, «νηπτικός» και δάσκαλος της «καρδιακής προσευχής». Γεννήθηκε στα Καράμπουρνα της Μ. Ασίας (αρχαίες Κλαζομενές) βασιλεύοντας ο Ανδρόνικος Παλαιολόγος. Κουρεύθηκε μοναχός στο μοναστήρι του Σινά και έζησε ζωή ασκητική. Πηγαίνοντας στο Άγιον Όρος, βούλιαξε το καράβι στα νερά της Κρήτης, και βγήκε στη στεριά ζωντανός, σαν από θέλημα του Θεού. Γιατί χώθηκε μέσα σ ένα άγριο λογγάρι και θρεφότανε με βαλάνια και με ρίζες και μέσα στη σπηλιά ασκήτευε ένας γέρος ασκητής λεγόμενος Αρσένιος. Βλέποντας ο Γρηγόριος πως ο Θεός του φανέρωσε αυτόν τον κρυμμένον άγιο γέροντα, προσκολλήθηκε σ αυτόν, κι έζησε ένα διάστημα μαζί του. Ο γέροντας σαν είδε και κείνος τον πόθο που είχε ο Γρηγόριος στην ασκητική ζωή και την καθαρότητα της ψυχής του, του ξεσκέπασε όσα ήξερε για τη «νηπτική θεωρία» και για τη «νοερά προσευχή». Ποιός ξέρει από ποιόν παλαιόν γέροντα να τα είχε διδαχθή και πως σώθηκε στην Κρήτη αυτή η παμπάλαια παράδοση. Ίσως εκείνος ο γέροντας είχε έρθει από κάποιο μέρος της Μ. Ασίας, από τις σκήτες που ήτανε στο βουνό του Λάτρου η στο Γαλλήσιον Όρος, που πηγαίνανε κι άσκητεύανε πριν να φανή τ Άγιον Όρος.

Εκεί πέρα βρήκε πολλούς μοναχούς ευλαβείς κι άσκητικούς, πλην δεν ευρήκε κανέναν που να γνωρίζη τη νηπτική θεωρία: «Εις δε το του Άθω όρος ελθών, και τα εκείσε περιουστήσας μοναστήρια και ησυχαστήρια, πολλούς μεν εύρε συνέσει και τη κατά το ήθος σεμνότητι κεκοσμημένους και περί το πρακτικόν μόνον εσπουδακότας, περί δε τήρησιν νοός και ησυχίας ακρίβειαν και θεωρίαν, επί τοσούτον αμυήτους, ώστε ουδέ εξ ονόματος τα τοιαύτα οίους όντας διαγιγνώσκειν». Μοναχά τρεις μοναχούς βρήκε που είχανε μία μικρή ιδέα από το θεωρητικό της νοεράς προσευχής, κι αυτοί οι τρεις ησυχάζανε στη Σκήτη του Μαγουλά, την αρχαία Μονή του Κάσπακος, κοντά στη Μονή του Φιλοθέου, και λεγόντανε Ησαΐας, Κορνήλιος και Μακάριος. Πήγε λοιπόν και κάθισε κοντά τους και τους δίδασκε. Ύστερα, για μεγαλύτερη ησυχία, έφυγε από τη Σκήτη του

Μαγουλά, και πήγε με τους τρεις μαθητάδες του και κατοίκησε σε μία σπηλιά μέσα στο ξεροπόταμο του Χρέντελι, κοντά στο μέρος που χτίσθηκε υστερώτερα η Μονή Γρηγορίου. Με τον καιρό άρχισε να απλώνεται η διδασκαλία του στις σκήτες και στα μοναστήρια. Από τους μαθητές του οι πιο σπουδαίοι σταθήκανε Μάρκος «ο θεωρητικώτατος», Γεράσιμος και Ιωσήφ οι εξ Ευρίπου (Ευβοίας), Νικόλαος ο Αθηναίος, Κάλλιστος Ξανθόπουλος, που έγινε κατόπι πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κι έγραψε το βίο του δασκάλου του, Ιάκωβος που έγινε επίσκοπος Σερβίων, Γρηγόριος ο από Συριάνων, Κλήμης ο εκ Βουλγαρίας, Ααρών ο τυφλός, κι άλλοι. Τον καιρό που ληστεύανε οι Καταλάνοι τη Θράκη και τη Μακεδονία, έφυγε από το Όρος και πήγε στα νησιά και δίδασκε αποστολικώς. Κατόπι πήγε στην Κωνσταντινούπολη, στη Θράκη και τέλος στη Σερβία, κηρύχνοντας και χτίζοντας μοναστήρια κι εκεί παράδωσε το πνεύμα. Ο Μάρκος μαζί με άλλους μαθητάδες του αγίου ιδρύσανε τη Μονή του Γρηγορίου, κι άλλοι απ αυτούς συστήσανε μία σκήτη στ όνομα των αγίων Αποστόλων, ψηλότερα από το μοναστήρι ως μισή ώρα απόσταση. Από τα νάματα της μεγάλης αυτής πηγής ήπιανε πολλοί άγιοι νηπτικοί πατέρες, ανάμεσα στους οποίους είναι ο Νικόλαος Καβάσιλας, Πέτρος Δαμασκηνός, Νικηφόρος ο Μονάζων ο από Λατίνου, Μακάριος Νοταράς επίσκοπος Κορίνθου (εκοιμήθη στα 1808, έγραψε· «Πηγή και φρέαρ ζωής αιωνίου», το «Λειμωνάριον» κι άλλα), ο Νικόδημος ο Αγιορείτης ο εκ Νάξου.

Τα συγγράμματα του αγίου Γρηγορίου είναι αζύγωτα για μας που η ζωή μας είναι σαρκική κι άκάθαρτη, γιατί στη διάνοιά μας απομένουνε μονάχα λόγια γυμνά, χωρίς να γίνονται πράξη και ζωή. Τούτα που λέγει ο βιογράφος του για τα έργα του, τα λέγει για τους χριστιανούς που έχουνε αληθινά καθαρίσει τον απομέσα άνθρωπο: «Τον δε εν αυτοίς (τοις συγγράμμασιν) κεκρυμμένον πνευματικόν πλούτον, ηλικος και όσος τις εστιν, ο μη παρέργως αναγνούς, ευρήσει και χαρά όντως ανεκλαλήτω χαρήσεται επί τη ευρέσει αυτού».

Να λίγα λόγια από τα γραφόμενά του, γυρισμένα, όσο μπόρεσα, στην απλή γλώσσα:

«Γνώση της αλήθειας να θεωρής προπάντων την αίσθηση της χάριτος. Τις δε άλλες γνώσεις, πρέπει να τις λέμε φανερώματα των νοημάτων κι αποδείξεις των πραγμάτων».

«Η βασιλεία των ουρανών είναι όμοια με μια σκηνή θεόφτιαχτη, σαν τη μωσαϊκή, έχοντας δυό καταπετάσματα της μέλλουσας ζωής. στην πρώτη σκηνή θα μούνε όσοι είναι ιερείς της χάρης, και στη δεύτερη, που είναι νοητή, θα μούνε μοναχά όσοι από τούτον τον κόσμο λειτουργήσανε τριαδικά και με τελειότητα μέσα στο γνόφο της θεολογίας, έχοντας τον Χριστό τελετάρχη και πρώτον ιεράρχη πάνω στην αγία Τριάδα, μέσα στη σκηνή που έστησε, και λάμποντας οι ψυχές τους από τις λάμπεις του Χριστού».

«Η μνήμη, που είχε ο άνθρωπος τότε που τον έπλασεν ο Θεός, αρρώστησε, κι ή γιατρεία, από την πονηρή και καταστρεπτική τούτη μνήμη των λογισμών που ξεπέσαμε, είναι το να γυρίση πάλιν ο άνθρωπος σε κείνη την αρχαία απλότητα. Γιατί σαν παράκουσε στο Θεό, αυτή η παρακοή έκανε ώστε αυτή η απλή μνήμη της ψυχής, που ήτανε στον άνθρωπο κάποιο όργανο για να κάνη το καλό, να καταντήση ένα όργανο για το κακό, και κατάστρεψε όλες τις δυνάμεις της, γιατί τη φυσική όρεξη που είχε στο καλό τη σκοτείνιασε και την έστριψε στο κακό. Κι αυτό το αρρωστημένο και ταραγμένο μνημονικό το γιατρεύει η αδιάκοπη θύμηση του Θεού, που γίνεται με την προσευχή και που αλλάζει τούτο το φυσικό μνημονικό σε κάποιο μνημονικό απάνω από τη φύση, και το κάνει μνημονικό πνευματικό».

«Οι κατά φύση λογικοί σταθήκανε μοναχά οι άγιοι που αποχτήσανε την καθαρότητα. Γιατί κανένας από τους λεγόμενους σοφούς του κόσμου δεν απόκτησε καθαρή γνώση, επειδή χαλάσανε το λογικό με τους λογισμούς. Γιατί το υλικό και πολύλογο πνεύμα της σοφίας ετούτου του κόσμου, απλώνοντας τα μεν λόγια στα πιο γνωστικά, τους δε λογισμούς στα πιο αγροίκα, κάνει ώστε να χαλάση το συνταίριασμα της ενυπόστατης σοφίας με τη θεωρία και με την αμέριστη και ενιαία γνώση».

«Πρέπει να γνωρίζης πως ο φόβος του Θεού δεν έχει τρόμο· (και λέγω τρόμο, όχι αυτόν που έρχεται από τη χαρά, αλλά από την οργή, ήγουν από το φόβο της τιμωρίας κι από το φόβο ν απομείνη κανένας απροστάτευτος), αλλά έχει κάποιο έντρομο αναγάλλιασμα που γίνεται από την προσευχή κι από το φόβο του Θεού. Και λέγω φόβο, όχι εκείνο το τρόμαγμα που έρχεται από το φόβο της οργής, ήγουν από το φόβο της τιμωρίας, αλλά το φόβο που βγαίνει από τη σοφία που λέγεται κι αρχή σοφίας».

«Χωρίς κανέναν να είναι λυπημένος και χωρίς να ζη βασανισμένη ζωή, δεν μπορεί να βαστάξει στο λιοπύρι της ησυχαστικής πολιτείας. Γιατί αυτός που πικραίνεται και που μελετά πριν νάρθουνε στο κεφάλι του τα βάσανα που θα τραβήξει ως που να πεθάνη και μετά το θάνατο, κι υπομονή θάχη και ταπείνωση θε ν άποχτήση, που είναι τα δυό θεμέλια της ησυχαστικής ζωής».

«Πως πρέπει να κάθεται ο ησυχαστής κατά τη νοερή προσευχή. Πότε απάνου σ ένα σκαμνί, για να ξεκουράζεται, και πότε απάνου στο στρωσίδι του προς ώρας, για να ξαποστάση. Κι έχει χρέος να κάθεται στο κάθισμά του με υπομονή, κατά το λόγο που λέγει ο απόστολος «τη προσευχή προσκαρτερούντες». Και να μη σηκώνεται γλήγορα, βαρυεστημένος επειδή πονά το κορμί του από την κούραση, και γιατί ο νους του έχει μέσα του κάποια νοερή βουή κι είναι ολοένα κι αδιάκοπα προσηλωμένος στην καρδιά· γιατί λέγει ο προφήτης: «Να, πόνου με πιάσανε, σαν τη γυναίκα που κοιλοπονά». Αλλά σκύβοντας κάτω και μαζεύοντας το νου στην καρδιά σου που είναι ανοιχτή, να παρακαλές τον Κύριο Ιησού νάρθη σε βοήθειά σου. Και μ όλο που θα πονάνε οι ώμοι σου και το κεφάλι σου, καρτέρα θαρρετά κι έρωτικά, ζητώντας στην καρδιά σου τον Κύριο. Γιατί η Βασιλεία του Θεού είναι για κείνους που τη βιάζουνε κι οί βιαστές την αρπάχνουνε».

«Το μαρούλι είναι στο μάτι ίδιο με την πικραλήθρα και το ξύδι είναι ίδιο με το κρασί στην όψη, αλλά από τη γέψη ο λάρυγγας καταλαβαίνει και ξεχωρίζει τη διαφορά ανάμεσα στα δυό. Έτσι κι ή ψυχή, αν έχη τη φώτιση να ξεχωρίζει (αν έχη τη διάκριση), με τη νοερή αίσθηση γνωρίζει ποιά είναι τα χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος και ποιές είναι οι φαντασίες του σατανά».

«Όποιος δεν βλέπει και δεν ακούγει και δεν αισθάνεται πνευματικά, είναι πεθαμένος».

Πηγή : users.uoa.gr